

під правову охорону, а лише ті, які можуть бути визнані патентоспроможними.

Об'єктом права на сорт є селекційне досягнення у рослинництві, одержане штучним шляхом або шляхом відбору і таке, що має одну або кілька господарських ознак, які відрізняють його від існуючих сортів рослин. Відповідно до Закону про рослини сорт – це штучно відібрана сукупність рослин у межах одного і того ж ботанічного таксону з притаманними їм біологічними ознаками і властивостями, що характеризують їх спадковість, яка має хоч би одну відмінність від відомих сукупностей рослин того ж ботанічного таксону і може вважатися єдиною з точки зору придатності для відтворення сорту. Важливо, щоб новий сорт відповідав умовам патентоспроможності. Сорт визнається патентоспроможним і на нього видається патент, якщо він є новим та відповідає умовам відмінності, однорідності і стабільності [4, с. 349].

Суб'єктом правовідносин, що виникають у процесі створення і використання сорту рослин, може бути будь-яка фізична і юридична особа. Іноземні громадяни та юридичні особи можуть бути суб'єктами прав на сорти рослин в Україні за принципом взаємності. Суб'єктом права на сорт рослини може бути особа без громадянства, якщо вона постійно проживає в Україні. Суб'єктами прав на сорт рослини можуть бути спадкоємці та інші правонаступники автора сорту, а також держава. Автором сорту визнається громадянин, творчою працею якого створено цей сорт. Якщо сорт створено спільною творчою працею кількох осіб, усі вони визнаються співавторами виведеного нового сорту. Проте не вважаються співавторами ті особи, які не внесли особистого творчого вкладу у створення сорту. Особи, які надавали авторові (співавторам) лише технічну допомогу, матеріально чи організаційно сприяли виведенню сорту, оформленню матеріалів для одержання права на сорт, не визнаються співавторами. Але якщо кілька осіб вивели сорт незалежно одна від одної, то право на одержання патенту на сорт належить тій особі, чия заявка надійшла раніше до патентного відомства України.

Заявка на нову породу подається до Міністерства Аграрної політики та продовольства України, де вона підлягає обов'язковій експертизі. Після завершення експертизи приймається рішення про визнання пропозиції селекційним досягненням або про відмову у такому визнанні. Якщо пропозиція відповідає умовам патентоспроможності, в Державному реєстрі селекційних досягнень у галузі тваринництва України робиться відповідний запис і видається правоохоронний документ. Цим до-

кументом засвідчується авторство селекціонера і право власності на селекційне досягнення.

До відносин, пов'язаних з правами на селекційні досягнення і охороною цих прав, відповідно застосовуються норми про промислову власність. При цьому відповідні права та обов'язки патентного відомства здійснюються державним органом, на який покладено випробування та охорону селекційних досягнень. Використання селекційного досягнення у тваринництві іншими особами може мати місце лише на підставі договору [3, с. 532].

Література

1. Про насіння і садивний матеріал : Закон України від 26 грудня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 13. – Ст. 92.
2. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України в ред. від 17 січня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 23. – Ст. 163.
3. Дзера О.В., Кузнецова Н.С., Майданик Р.А., Цивільне право України: підручник / О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова, Р.А. Майданик // – К. : Юрінком Інтер, 2010-1176 с.
4. Погрібний О.О., Аграрне право України: підручник / О.О. Погрібний // – К. : Істина, 2007. – 448 с.

УДК 347.122(043.2)

Токар С.В.,
студент,

Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

З набранням чинності Цивільного кодексу України значно зріс інтерес до наукових досліджень проблем застосування та способів захисту цивільних прав. З одного боку, такий інтерес зумовлений розширенням порівняно з ЦК УРСР 1963 р. переліку способів захисту цивільних прав, що, безумовно, розширило можливості особи захистити порушене або оспорюване право; з другого – виникла потреба як в теоретичному ос-

мисленні змісту і сутності нових способів захисту цивільних прав, так і в з'ясуванні механізму їх застосування та його ефективності.

В юридичній літературі висловлюються різні судження щодо поняття та змісту захисту цивільних прав та інтересів. Одні автори під захистом цивільних прав та інтересів, зазвичай, розуміють встановлені законом заходи, спрямовані на відновлення або визнання цивільних прав і захист інтересів у разі їх порушення чи оспорювання [3, с. 75]; інші – кваліфікують зазначені правоохоронні заходи як способи захисту цивільних прав й акцентують увагу на суб'єктивному праві на захист, тобто на можливості управляти суб'єктом у процесі його здійснення [2, с. 291]; треті – визначають зміст захисту цивільних прав й інтересів суб'єктів цивільно-правових відносин як діяльність, спрямовану на усунення перешкод у здійсненні цивільних прав і виконанні обов'язків.

На відміну від ЦК УРСР, якому подібна норма не була відома, ЦК України визначив і закріпив у ч.1 ст.15 підстави захисту цивільного права: порушення цивільного права; невизнання цивільного права; оспорювання цивільного права.

Отже, застосування встановлених законом або договором способів захисту цивільних прав можливе лише за наявності зазначених підстав (навіть однієї з них), що перешкоджають особі в реалізації її права.

Потрібно зазначити, що ЦК України у різних статтях вживає лише термін "порушення права", не розкриваючи його змісту; інші два терміни, окрім як в ч.1 ст.15, в ЦК України більше не вживаються. На думку І. О. Дзери, невизнання цивільного права полягає у пасивному запереченні наявності в особи суб'єктивного цивільного права, зокрема, на майно, на право користування житлом, на спадщину, на частку у спільному майні, яке безпосередньо не завдає шкоди суб'єктивному праву, але створює непевність у правовому статусі носія суб'єктивного права [4 с. 175]. Оспорювання суб'єктивного цивільного права відображає такий стан правовідносин, коли суб'єктивне цивільне право заперечується в юрисдикційному органі

У тих випадках, коли йдеться про зобов'язання, в тому числі договірні, законодавець вживає термін "порушення зобов'язання, розуміючи під цим (ст. 610 ЦК України) його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Способи захисту цивільних прав перелічені в ч.2 ст.16 ЦК України і мають назву "Захист цивільних прав та інтересів судом", з чого може скластися враження, що зазначені в ч.2 ст.16 ЦК способи можуть засто-

совуватися лише судом. Насправді, право на захист особа здійснює на свій розсуд (ч.1 ст.20 ЦК України). А оскільки захист цивільних прав може здійснюватися як у судовій (юрисдикційній), так і в несудовій (неюрисдикційній) формах, то вибір способу захисту із переліку способів, зазначених в ч. 2 ст.16 ЦК України, залежить не стільки від форми захисту, скільки від специфіки права, що захищається, характеру порушення і відбувається з урахуванням встановлених законом меж здійснення суб'єктивного права на захист.

Відповідно до ст.17, 18 та 19 ЦК України захист цивільних прав у несудовій формі може здійснюватися: Президентом України; органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування (адміністративний порядок); нотаріусом; самою особою (самозахист цивільних прав)

Одним із способів захисту цивільних прав (п.6 ч.2 ст.16 ЦК України) є зміна правовідносин, яка наприклад в договірних відносинах трансформується в зміну договірного зобов'язання і фактично полягає у зміні умов укладеного сторонами договору.

Зміна умов договору може створити додаткові або припинити існуючі права та обов'язки боржника і кредитора, перенести строк чи змінити місце виконання, змінити спосіб виконання тощо. Тому на практиці сторони вдаються до зміни саме тих умов договору, збереження яких порушує (порушило, порушуватиме) їх суб'єктивні права.

Шляхом зміни умов договору сторони за взаємною згодою, без звернення до судових органів обирають і формулюють оптимальні, на їхню думку, правила поведінки, забезпечуючи тим самим самозахист цивільного права від його порушення.

Таким чином, захист цивільних прав є категорією цивільного права до кінця не дослідженою, що потребує детального аналізу теоретичних та законодавчих положень.

Література

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Сергеев А. П., Толстой Ю.К. Гражданское права: Учебник. – М.: Проспект, 2001. – Т.1. – 776 с.
3. Шевченко Я.М. Цивільне право України: Підручник. – К.: Ін Юре, 2003. – Т.1. – 520 с.
4. Дзера О.В., Кузнецова Н.С., Майданик Р.А. Цивільне право України. Загальна частина: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.